

Андрэй САВІНЫХ:

«ЯКАСЦЬ АБРАНЫХ СТРАТЭГІЙ Ў ІДЭАЛЬНЫХ

Беларускі парадак дня нікому не дае расслабіцца, час не дазваляе. Актыўнае абмеркаванне змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю, хуткі рэферэндум, умацаванне дзяржаўных і нацыянальных каштоўнасцяў і арыенціраў, захаванне гістарычнай праўды, глабальныя палітычныя і эканамічныя трансфармацыі — гэты перыяд у жыцці Беларусі ў будучым не згубіцца ў падручніках гісторыі. Але сёння кожнаму беларусу варта разабрацца ва ўсім, што адбываецца навокал (заставацца безважнымі ўжо немагчыма) і зразумець, як жыць у такіх няпростых, але разам з тым цікавых умовах. Пра гэта мы разважалі са старшынёй Пастаяннай камісіі па міжнародных справах Палаты прадстаўнікоў Андрэем САВІНЫХ.

— Андрэй Уладзіміравіч, на ваш погляд, якія ўрокі варта вынесці з мінулага 2021 года?

— Як нядзіўна, 2021 год для Беларусі быў дастаткова нядарным, нягледзячы на ўсе цяжкасці. За кошт уласных рэсурсаў нам удалося забяспечыць унутраны рост. Наша эканоміка структурна мяняецца. Мы знаходзім пункты апоры і ў сваіх традыцыйных галінах прамысловасці, і таму адчуваем сябе ўпэўнена. Эканамічная палітыка нашай краіны пацвердзіла сваю правільнасць. Наша эканоміка накіраваная на задавальненне галоўных патрэб людзей. І гэта значыць, што крызіс па нас ударыць менш, чым па краінах з іншай эканамічнай палітыкай. Але гэта не адмяняе неабходнасці развівацца далей. У апошнія гады мы рухаліся надта павольна, цяпер прыйдзе паскарэцца.

Тым не менш крызісныя з'явы ў глабальнай эканоміцы ў нечым нават дапамагаюць нам захоўваць устойлівасць. У нас адкрытая эканоміка: 60 працэнтаў таго, што вырабляем, мы павінны прадаваць. Сёння больш за 50 працэнтаў экспарту ідзе ў Расію і ў краіны СНД. Гэта нашы традыцыйныя рынкі. І, што б ні здарылася, мы не можам іх страціць. Яны блізкія нам, там прывыклі да нашай прадукцыі. І нават калі мы страцім пастаўкі ў краіны далёкага замежжа з-за крызісу ці закрыцця гэтых рынкаў, асноўны аб'ём экспарту захаваем. Якасць абраных стратэгіяў не правяраецца ў ідэальных сітуацыях. Яна працягваецца менавіта ў крызісных умовах. І крызіс, выкліканы пандэміяй, іншымі негатыўнымі працягамі, паказвае, што мы абралі правільную стратэгію. Яна дапаможа нам прайсці цяжкія часы і стварыць умовы для будучага развіцця.

— Рабіць прагнозы — справа няўдзячная, але... На вашу думку, чаго варта чакаць ад 2022 года, улічваючы ўсё, што адбываецца ў Беларусі і вакол яе?

— З майго пункту гледжання, мы ўбачым пагаршэнне глабальнай сітуацыі. Павялічыцца колькасць лакальных канфліктаў. Гэта азначае, што і далей будучы выкарыстоўвацца такія меры, як санкцыйны ціск як галоўны інструмент у барацьбе за зоны эканамічнага ўплыву. Кожны сур'ёзны эканамічны блок будзе закрываць сваю гандлёвую прастору для паставак канкрэтных у інтарэсах сваіх краін-вытворцаў. І мы павінны рабіць тое ж самае. Неаднаразова сказана, што санкцыі прымушаюць мяняць структуру сваёй прамысловасці. Разгортваецца сур'ёзная праграма па імпартазамышчэнні. Напрыклад, важныя дэталі для машынабудавання мы будзем не купляць, а вырабляць у сябе. Такім

чынам, у найбліжэйшыя гады мы ўбачым актыўныя працэсы кластарызацыі: вакол аднаго буйнога прадпрыемства будуць збірацца дзясяткі дробных вытворцаў розных дэталей. Гэта добрая аснова для павышэння вытворчасці ў цэлым. І — што важна — гэтая кластарызацыя будзе праходзіць з апорай на ўнутраныя рэзервы.

У такіх умовах асаблівае значэнне набывае ўзаемадзеянне ў рамках Саюза Беларусі і Расіі. Планы па гарманізацыі нашага заканадаўства ў межах Саюзнай дзяржавы адкрываюць вялікія магчымасці доступу на расійскі рынак. І за кошт гэтага мы маем дадатковыя рэзервы ў традыцыйных, моцных беларускіх сектарах вытворчасці: угнаенняў, сельскагаспадарчага машынабудавання, станкабудавання, вытворчасць прадуктаў харчавання, ІТ-сектары. Я думаю, у 2022 годзе генеральнай лініяй стане стварэнне рэгіянальнага рынку, яго абарона і ўмацаванне пазіцыі Беларусі ў жыццёва важных сектарах.

— У многіх інтэрв'ю вы гаворыце, што свет знаходзіцца на этапе сур'ёзнай палітычнай і эканамічнай трансфармацыі. На ваш погляд, чым выкліканыя гэтыя змены?

— Прывяду гістарычную аналогію. У 1913 годзе, напярэдадні Першай сусветнай вайны, свет сутыкнуўся з такой жа праблемай. Глабальная эканамічная сітуацыя падышла да мяжы свайго развіцця. Усе рынкі былі занятыя, развівацца далей проста не было куды. Праблема перавытворчасці ў XX стагоддзі вырашалася праз дзве сусветныя вайны. Гэта было страшным узрушэннем, загінулі мільёны людзей. Сёння рашэнне праблем праз вайну немагчымае.

Перш за ўсё, з-за ядзернай зброі. Доўгі час лічылася, што дапамогуць фінансавыя інструменты і штучнае павышэнне спажывецкага попыту. Было створана мноства фінансавых інструментаў з разлікам, што рост будзе працягвацца не адзін год. Але такі разлік не апраўдаўся. Пытанне яшчэ і ў тым, што Запад вырашаў падобныя праблемы за кошт эмісіі цвёрдых валют. Сёння мы бачым парадаксальную сітуацыю: эмісія не дае такога эфекту, які быў раней: тры надрукаваныя долары даюць паўдолара эканамічнага росту, і той праз паўгода з'ядаецца інфляцыяй. Эмісія лішніх грошай ужо не з'яўляецца драйверам эканамічнага росту. Але гэтая бясконца эмісія цвёрдых валют прывяла да змянення прыроды грошай, яны страцілі свае галоўныя функцыі. Сёння грошы ў найлепшым выпадку з'яўляюцца сродкам аб-

мену, гандлю. Астатнія функцыі зберажэнняў, назапашванняў, інвеставання не выконваюцца. Па сутнасці, грошы, якія захоўваюцца ў банках, маюць стратную рэнтабельнасць. Гэта сведчыць аб тым, што мы падышлі да мяжы існавання эканамічнай сістэмы, яе трэба трансфармаваць. Але трансфармацыя сістэмы азначае, што ўсе сфарміраваныя фінансавыя і эканамічныя «бурбалкі» лопнуць.

Возьмем, напрыклад, транснацыянальныя карпарацыі, скажам, Apple. На працэнтаў 50 кошт кампаніі складаецца з фінансавых патокаў, якія праз яе праходзяць, і нематэрыяльных актываў, напрыклад вядомасці гандлёвай маркі. Пад вялізныя сумы ўзяты вялікія крэдыты. І як толькі пад націскам крызісу значэнне нематэрыяльных актываў істотна панізіцца, а фінансавыя патакі ўпадзюць хоць бы на 30 працэнтаў, транснацыянальныя карпарацыі не змогуць выплаціць працэнты па сваіх крэдытах. Пасля наступіць банкруцтва кампаній, пацярпяць банкі, якія далі крэдыты. Запусціцца лагічныя ланцужок вялікіх фінансавых страт. Зразумела, што такога сцэнарыя ніхто не хоча. Усе ўрады працуюць, каб змякчыць ці прадухіліць падобны сцэнарыі. Але цалкам гэта адхіліць немагчыма. Трэба выходзіць з сітуацыі праз перадзел рынкаў, лакальныя канфлікты, якія таксама будуць накіраваны на знішчэнне лішніх фінансавых і эканамічных «бурбалак». Ад гэтага нікуды не дзецца, глабальная эканоміка будзе вымушана шукаць рашэнне.

— І як Беларусі да гэтага адаптавацца?

— Тут рэцэпты вельмі простыя. Больш за ўсё страцяць багатыя, прасунутыя ў фінансавым плане краіны. Гэта не мы. Менш страцяць эканомікі, заснаваныя на рэальным сектары, якія вырабляюць неабходныя для жыцця дэталі тавары. Гэта мы. Нам трэба стварыць устойлівую эканоміку, спажываць тое, што мы вырабляем. А тое, што экспартуем, прадаваць не па ўсім свеце, а ў краіны свайго рэгіёна, з якімі заўсёды будзе агульны рынак. Або ў краіны, з якімі наладжана добрая транспартная сувязь і няма палітычных праблем: Кітай, Індыя, Пакістан, Іран, Турцыя, краіны Бліжняга Усходу. Яны не будуць ад нас закрывацца. І Беларусь не настолькі вялікая краіна, каб складаць пагрозу іх эканамічнаму дабрабыту. І тых краін дастаткова, каб забяспечыць Беларусь ўстойлівыя

абмяркоўваць падобныя ідэі і рашэнні на пастаяннай аснове? Можна гэта рабіць на ўзроўні палітычных партый, грамадскіх аб'яднанняў, мясцовых улад, дыялогавых пляцовак. Але хтосьці павінен разгледзець усе прапановы, зрабіць высновы, знайсці баланс і выпрацаваць аптымальнае для ўсіх рашэнне, улічваючы інтарэсы ўсіх бакоў.

Гэта мая ідэя, і я буду яе актыўна прасоўваць. Усебеларускі народны сход павінен стаць такім форумам, дзе будуць абмяркоўваць сацыяльныя пытанні, шукаць кампрамісы паміж рознымі сацыяльнымі групамі і вырашаць канфлікты паміж імі. Паколькі нам патрэбны актывізацыя і дынамічны парадак дня, неабходна пазбаўляцца ад скрытых канфліктаў. Я спадзяюся, што УНС возьме на сябе гэтую функцыю, акрамя ўжо прапісаных у праекце змяненняў Канстытуцыі. Такія функцыі, як прыняцце рашэнняў па стратэгічных пытаннях, абмеркаванне сацыяльна-эканамічнай праграмы развіцця беларускага грамадства — ужо апісаны працэс прыняцця рашэнняў. Але ж важны і працэс падрыхтоўкі да іх прыняцця. Работа над гэтым можа зрабіць УНС унікальным інстытутам, які дасць нам вельмі добры вынік.

Зразумела, што гэта няпростая задача і прыйдзеца папрацаваць. Каб дасягнуць кансэнсусу, трэба прыцягнуць да такой работы таленавітых, сур'ёзных людзей. У сучаснай філасофіі іх называюць «людзьмі доўгай волі». Яны не гоняцца за хуткімі вынікамі, а гатовыя доўга працаваць дзеля рэалізацыі стратэгічных планаў і дасягаць кампрамісу.

— І за які тэрмін можна будзе гэта зрабіць?

— Калі будзе прынята Канстытуцыя, у праекце ўказана, што на ўсе змяненні заканадаўства і стварэнне правілаў дзейнасці новых сацыяльных інстытутаў вылучаецца два гады. А далейшы працэс развіцця — бясконцы. Эфектыўная работа гэтага механізма зробіць нашу палітычную сістэму больш гнуткай і здольнай супрацьстаяць знешнім выклікам.

— У праекце змяненняў Канстытуцыі захоўваецца прынцып сацыяльнай дзяржавы. Але ўводзіцца і важны прынцып сацыяльнай адказнасці. Хіба адно без другога не існуе?

— Я таксама думаю, што гэта неад'емныя, дыялектычныя паняцці. Але быў здзіўлены, калі ўбачыў іншы пункт гледжання. Я ўбачыў выпадкі, калі людзі перастаюць заўважаць уласныя абавязкі, а больш думаюць, што для іх павінны зрабіць. Маўляў, калі вы сацыяльная дзяржава, вы павінны забяспечыць мяне работай з добрым заробкам, жыллём, медыцынскай дапамогай. Але гэта скажэнне сэнсу і сутнасці сацыяльнай дзяржавы. Такія сацыяльная дзяржава асуджана на няўдачу, яна не будзе працаваць. Дзяржава жыве за кошт адказнасці грамадзян. У Беларусі створаны ўмовы для атрымання адукацыі, прафесіі, захавання здароўя з бясплатнай медыцынай, дзяржава дапамагае людзям у цяжкай жыццёвай сітуацыі, у старасці кожны атрымлівае